

СХВАЛЕНО педагогічною радою
Первомайської гімназії №9
Протокол №1 від 27.08.2025
Голова педагогічної ради

 / Р.П.Слюсар
підпис ініціали, прізвище М.П.

ЗАТВЕРДЖЕНО
Директор
Первомайської гімназії №9

 / Р.П.Слюсар
/ підпис ініціали, прізвище М.П.

ПОЛОЖЕННЯ

про запобігання та протидію насильству та жорстокому поведженню з дітьми в Первомайській гімназії №9 Первомайської міської ради Миколаївської області

II. Основні терміни

2.1. **Безпечна освітня середовище** — сукупність умов у закладі освіти, що забезпечують виконання учасниками освітнього процесу функцій, завдань та/або зобов'язань, пов'язаних з наданням якісної освіти, протидією насильству та/або жорстокому поведженню з дітьми, зокрема виконанням функцій, пов'язаних з наданням якісної освіти, протидією насильству та/або жорстокому поведженню з дітьми, зокрема виконанням функцій, пов'язаних з наданням якісної освіти, протидією насильству та/або жорстокому поведженню з дітьми.

2.2. **Насильство** — це будь-які дії, спрямовані на шкоду фізичній, психологічній, сексуальній чи будь-якій іншій формі людини, зокрема шкоду, завдану їй фізично, психологічно, сексуально чи будь-якою іншою формою.

Безпечність

1) **Фізична безпека** — форма безпеки, що полягає у захисті людини від фізичної шкоди, зокрема шкоди, завданій їй фізично, психологічно, сексуально чи будь-якою іншою формою.

2025 рік

2) **Психологічна безпека** — форма безпеки, що полягає у захисті людини від психологічної шкоди, зокрема шкоди, завданій їй психологічно, сексуально чи будь-якою іншою формою.

I. Загальні положення

1.1. Це Положення визначає механізми запобігання, виявлення та реагування на випадки насильства та жорстокого поводження зі здобувачами освіти Первомайської гімназії №9 Первомайської міської ради Миколаївської області.

1.2. Положення розроблено відповідно до Закону України «Про освіту», «Про охорону дитинства», «Про запобігання та протидію домашньому насильству», «Про внесення змін до деяких законів України щодо запобігання насильству та унеможливлення жорстокого поводження з дітьми», «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)», постанов Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 № 658 «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статті», від 01.06.2020 № 585 «Про забезпечення соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах», від 28.07.2021 № 775 «Про внесення змін до Порядку забезпечення соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, у тому числі дітей, які постраждали від жорстокого поводження», від 04.06.2025 № 658 «Про затвердження Типової програми унеможливлення насильства та жорстокого поводження з дітьми», наказів Міністерства освіти та науки України від 02.10.2018 № 1047 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо виявлення, реагування на випадки домашнього насильства і взаємодії педагогічних працівників із іншими органами та службами», від 28.12.2019 № 1646 «Про деякі питання реагування на випадки булінгу (цькування) та застосування заходів виховного впливу в закладах освіти».

1.3. Метою Положення є забезпечення функціонування ефективної системи унеможливлення будь-якого виду насильства та жорстокого поводження з дітьми та створення безпечного освітнього середовища, вільного від насильства та жорстокого поводження з дитиною, запровадження системи інформування про випадки (або підозру на випадки) насильства та жорстокого поводження з дітьми, а також забезпечення оперативного їх розгляду та реагування на них.

1.4. Дія Положення поширюється на всіх учасників освітнього процесу.

II. Основні терміни

2.1. **Безпечне освітнє середовище** — сукупність умов у закладі освіти, що унеможливають заподіяння учасникам освітнього процесу фізичної, майнової та/або моральної шкоди, зокрема внаслідок недотримання вимог санітарних, протипожежних та/або будівельних норм і правил, законодавства щодо кібербезпеки, захисту персональних даних, безпечності та якості харчових продуктів та/або надання неякісних послуг з харчування, шляхом фізичного та/або психологічного насильства, експлуатації, дискримінації за будь-якою ознакою, приниження честі, гідності, ділової репутації (зокрема шляхом булінгу (цькування), поширення неправдивих відомостей тощо), пропаганди та/або агітації, у тому числі з використанням кіберпростору, а також унеможливають вживання на території та в приміщеннях закладу освіти алкогольних напоїв, тютюнових виробів, наркотичних засобів, психотропних речовин.

2.2. **Насильство** — це будь-які навмисні дії одної людини по відношенню до іншої, які порушують її конституційні права й свободи і наносять їй моральну шкоду, шкоду її фізичному чи психічному здоров'ю.

Види насильства:

1) економічне насильство — форма насильства, що включає умисне позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна, коштів чи документів або можливості користуватися ними, залишення без догляду чи піклування, перешкоджання в отриманні необхідних послуг з лікування чи реабілітації, заборону працювати, примушування до праці, заборону навчатися та інші правопорушення економічного характеру;

2) психологічне насильство — форма насильства, що включає словесні образи, погрози, у тому числі щодо третіх осіб, приниження, переслідування, залякування, інші діяння, спрямовані на обмеження волевиявлення особи, контроль у репродуктивній сфері,

якщо такі дії або бездіяльність викликали у постраждалої особи побоювання за свою безпеку чи безпеку третіх осіб, спричинили емоційну невпевненість, нездатність захистити себе або завдали шкоди психічному здоров'ю особи;

3) сексуальне насильство — форма насильства, що включає будь-які діяння сексуального характеру, вчинені стосовно повнолітньої особи без її згоди або стосовно дитини незалежно від її згоди, або в присутності дитини, примушування до акту сексуального характеру з третьою особою, а також інші правопорушення проти статевої свободи чи статевої недоторканості особи, у тому числі вчинені стосовно дитини або в її присутності;

4) фізичне насильство — форма насильства, що включає ляпаси, стусани, штовхання, щипання, шмагання, кусання, а також незаконне позбавлення волі, нанесення побоїв, мордування, заподіяння тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості, залишення в небезпеці, ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані, заподіяння смерті, вчинення інших правопорушень насильницького характеру.

2.3. Жорстоке поводження з дитиною — будь-які форми фізичного, психологічного, сексуального або економічного насильства над дитиною, зокрема домашнього насильства, а також будь-які незаконні угоди стосовно дитини, зокрема вербування, переміщення, переховування, передача або одержання дитини, вчинені з метою її експлуатації з використанням обману, шантажу чи уразливого стану дитини.

2.4. Булінг (цькування) — дії учасників освітнього процесу, які полягають у психологічному, фізичному, економічному, сексуальному насильстві, у тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, яке систематично вчиняється особою стосовно дитини, з якою вони є учасниками одного колективу, або дитиною стосовно іншого учасника освітнього процесу та яке порушує права, свободи, законні інтереси потерпілої особи та/або перешкоджає виконанню нею визначених законодавством обов'язків.

III. Завдання

3.1. Основними завданнями щодо захисту від різних форм насильства та жорстокого поводження в закладі освіти:

запровадження порядку дій, спрямованих на унеможливлення насильства та жорстокого поводження з дітьми;

формування в працівників закладу освіти відповідального ставлення до недопущення насильства та жорстокого поводження з дітьми;

поширення культури нульової толерантності до насильства та жорстокого поводження з дітьми у всіх сферах діяльності;

здійснення аналізу ситуації в закладі освіти (фізичного та емоційно-психологічного середовища);

вироблення офіційної позиції закладу освіти щодо всіх форм насильства та інформування про неї всіх учасників освітнього процесу;

визначення обов'язків та відповідальності учасників освітнього процесу щодо створення та дотримання безпечної поведінки в закладі освіти;

забезпечення оперативного інформування уповноваженого підрозділу органу Національної поліції та служби у справах дітей про випадки вчинення насильства та жорстокого поводження з дітьми.

IV. Заходи щодо запобігання та протидії насильству та жорстокому поводженню з дітьми

4.1. Із метою унеможливлення насильства та жорстокого поводження з дітьми в закладі освіти слід систематично впроваджувати наступні заходи:

1) превентивні заходи:

затвердження форми первинного повідомлення про підозру на випадок насильства щодо дитини згідно з додатком 1;

затвердження форми реєстрації внутрішнього інциденту (журналу безпеки) згідно з додатком 2;

затвердження форми анкети анонімного опитування для дітей згідно з додатком 3;
інформування дітей, батьків або інших законних представників дитини, працівників закладу освіти з питань унеможливлення насильства та жорстокого поводження з дітьми;
проведення оцінювання ризиків насильства та жорстокого поводження з дітьми в закладі освіти, упровадження заходів, необхідних для їх усунення або мінімізації;
врахування ризиків насильства та жорстокого поводження з дітьми під час прийому на роботу працівників закладу освіти;

2) заходи з виявлення та реагування на випадки насильства та жорстокого поводження з дітьми:

організація доступних і безпечних способів повідомлення про випадки насильства та жорстокого поводження з дитиною;

оперативне реагування за результатами розгляду заяв (скарг, повідомлень) про випадки насильства або жорстокого поводження з дітьми в закладі освіти;

3) заходи з навчання та підвищення обізнаності педагогічних працівників щодо унеможливлення насильства та жорстокого поводження з дітьми;

організація інформаційних сесій для здобувачів освіти (пояснення прав дитини, способів захисту, контактів для звернення);

залучення батьків, інших законних представників дитини до діяльності закладу освіти (проведення батьківських зборів, розповсюдження інформаційних матеріалів);

4) заходи з моніторингу та оцінки виконання програми:

регулярні самоперевірки (оцінка ефективності заходів, виявлення проблемних аспектів);

збір інформації для зворотного зв'язку (анкетування дітей, батьків, персоналу);

аналіз інцидентів (вивчення випадків насильства для запобігання повторенню);

5) заходи з інформування (розміщення у доступних місцях у закладі освіти та на вебсайті інформаційних матеріалів (плакатів, брошур із контактами служб допомоги, контактних номерів телефонів для анонімного звернення).

V. Права та обов'язки учасників освітнього процесу

5.1. Працівники закладу освіти мають право на:

захист професійної честі та гідності;

захист під час освітнього процесу від будь-яких форм насильства та експлуатації, дискримінації за будь-якою ознакою, від пропаганди та агітації, що завдають шкоди здоров'ю.

Обов'язки адміністрація закладу освіти:

сприяти створенню безпечного освітнього середовища, вільного від насильства та жорстокого поводження з дитиною;

затвердити Положення, забезпечити його оприлюднення, обов'язкове ознайомлення з ним усіх працівників і здійснити контроль за його виконанням;

забезпечити здійснення заходів із ознайомлення працівників закладу освіти із Положенням до початку їх роботи з дітьми, але у строк, що не перевищує п'яти робочих днів із дня початку роботи працівника з дітьми та молоддю;

розглядати усні та письмові заяви (скарги, повідомлення) про випадки насильства або жорстокого поводження з дитиною протягом однієї доби з моменту надходження;

у разі виявлення ознак насильства або жорстокого поводження з дитиною невідкладно у строк, що не перевищує однієї доби, повідомити про це батькам або іншим законним представникам дитини (крім випадків, коли батьки або інші законні представники дитини є кривдниками дитини), письмово повідомити уповноваженому підрозділу органу Національної поліції та службі у справах дітей, а також вжити заходів відповідно до Порядку забезпечення соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, у тому числі дітей, які постраждали від жорстокого поводження, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 01.06.2020 № 585 «Про забезпечення соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах»;

інформувати дітей та їх батьків або інших законних представників дитини,

працівників закладу освіти про їх обов'язок повідомити про випадки насильства та жорстокого поводження з дітьми з наданням інформації про шляхи інформування про такі випадки;

забезпечити функціонування різних способів отримання повідомлень про можливі випадки насильства (телефонний зв'язок, електронний лист, скринька для паперових повідомлень тощо), зокрема анонімно за бажанням особи, яка залишила повідомлення;

сприяти проходженню особами, які вчинили насильство або жорстоке поводження з дитиною, стали свідком або постраждали від насильства або жорстокого поводження, відповідної програми для таких осіб;

не допускати до роботи осіб, інформацію про яких внесено до Єдиного реєстру осіб, засуджених за злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості малолітньої особи (відповідно до статті 10 Закону України «Про охорону дитинства»);

під час працевлаштування осіб, які матимуть безпосередній або опосередкований контакт із дітьми, проводити опитування, яке може включати запитання ситуативного характеру щодо насильства або жорстокого поводження з дитиною, із метою виявлення можливої схильності особи до агресії, насильницької поведінки, жорстокого поводження;

забезпечити проведення навчань, тренінгів, профілактичних заходів для всіх учасників освітнього процесу з питань запобігання насильству та жорстокому поводженню з дітьми, що передбачає наступні напрями: розпізнавання фізичного, психологічного, економічного та сексуального насильства; методи профілактики булінгу серед дітей; використання ненасильницьких методів спілкування та управління конфліктами; надання першої психологічної допомоги дітям, які постраждали від насильства та жорстокого поводження з дітьми; порядок дій у разі виявлення випадків насильства або підозри щодо їх наявності; дотримання правових норм щодо захисту дітей від насильства; алгоритм взаємодії з уповноваженими підрозділами органів Національної поліції та службою у справах дітей у разі виявлення фактів та ознак насильства або жорстокого поводження з дитиною;

взаємодіяти зі службами у справах дітей, центрами соціальних служб, закладами охорони здоров'я та іншими уповноваженими органами для оперативного реагування на випадки насильства та жорстокого поводження з дітьми.

Педагогічні та інші працівники закладу освіти в разі виявлення ознак насильства або жорстокого поводження з дитиною зобов'язані:

вжити невідкладних заходів для припинення насильства або жорстокого поводження з дитиною;

забезпечити здобувачам освіти захист під час освітнього процесу від будь-яких форм насильства та експлуатації, жорстокого поводження, у тому числі булінгу (цькування), дискримінації за будь-якою ознакою, від пропаганди та агітації, що завдають шкоди здоров'ю;

повідомити адміністрацію закладу освіти та одного з батьків або інших законних представників дитини, яка вчинила насильство або жорстоке поводження, та дитину, яка постраждала від насильства або жорстокого поводження, про виявлення ознак насильства або жорстокого поводження з дитиною;

сприяти в проведенні розслідування щодо випадків насильства та жорстокого поводження зі здобувачами освіти;

виконувати рішення та рекомендації комісії з розгляду випадків насильства та жорстокого поводження у закладі освіти;

надати в разі потреби домедичну допомогу, викликати бригаду екстреної (швидкої) медичної допомоги та звернутися до уповноваженого підрозділу органу Національної поліції;

із метою унеможливлення ризиків насильства та жорстокого поводження з дитиною не допускати фізичного контакту з дитиною, якщо він не є необхідним відповідно до змісту заходів або видів діяльності з дитиною;

у разі коли передбачається фізичний контакт з дитиною, який є необхідним відповідно до змісту заходів з дитиною, такий контакт проводиться в присутності не менше однієї повнолітньої особи, окрім виконавця, або в приміщенні, що забезпечує можливість вільного

доступу інших осіб та не має перешкод для самостійного виходу дитини.

5.2. Здобувачі освіти ліцею мають право на:

якісні освітні послуги;

індивідуальну освітню траєкторію, що реалізується, зокрема, через вільний вибір видів, форм і темпу здобуття освіти, запропонованих освітніх програм, навчальних дисциплін та рівня їх складності, методів і засобів навчання;

інші необхідні умови для здобуття освіти, у тому числі для осіб з особливими освітніми потребами та із соціально незахищених верств населення;

свободу творчої, спортивної, оздоровчої, культурної, просвітницької, наукової та науково-технічної діяльності тощо;

особисту або через своїх законних представників участь у громадському самоврядуванні та управлінні закладом освіти;

безпечні та нешкідливі умови навчання;

повагу людської гідності;

захист під час освітнього процесу від приниження честі та гідності, будь-яких форм насильства та експлуатації, жорстокого поводження, булінгу (цькування), дискримінації за будь-якою ознакою, пропаганди та агітації, що завдають шкоди здоров'ю здобувачам освіти;

отримання соціальних та психолого-педагогічних послуг як особа, яка постраждала від насильства та жорстокого поводження з дітьми, стала свідком або вчинила жорстоке поводження з дітьми.

Здобувачі освіти зобов'язані:

поважати гідність, права, свободи та законні інтереси всіх учасників освітнього процесу, дотримуватися етичних норм;

відповідально та дбайливо ставитися до власного здоров'я, здоров'я оточуючих;

дотримуватися установчих документів, правил внутрішнього розпорядку закладу освіти;

повідомляти керівництво закладу освіти про факти насильства та жорстокого поводження стосовно здобувачів освіти, педагогічних, інших осіб, які залучаються до освітнього процесу, свідком яких вони були особисто або про які отримали достовірну інформацію від інших осіб.

5.3. Батьки або інші представники здобувачів освіти мають право:

отримувати інформацію про діяльність закладу освіти, результати навчання своїх дітей (дітей, законними представниками яких вони є), результати оцінювання якості освіти в закладі освіти та його освітньої діяльності;

подавати заяву директору про випадки насильства або жорстокого поводження з дитиною, а також стосовно будь-якого іншого учасника освітнього процесу, вимагати невідкладного (протягом однієї доби з моменту надходження заяви) та неупередженого реагування на такі випадки;

отримувати інформацію щодо порядку та умов проходження їхньою дитиною, яка постраждала від насильства або жорстокого поводження, відповідних для таких осіб програм.

Батьки або інші законні представники здобувачів освіти зобов'язані:

виховувати в дітей повагу до гідності, прав, свобод і законних інтересів людини, законів та етичних норм, відповідальне ставлення до власного здоров'я, здоров'я оточуючих і довкілля;

поважати гідність, права, свободи та законні інтереси дитини та інших учасників освітнього процесу;

дбати про фізичне та психічне здоров'я дитини, сприяти розвитку її здібностей, формувати навички здорового способу життя;

формувати в дитини культуру діалогу, культуру життя у взаєморозумінні, мирі та злагоді між усіма народами, етнічними, національними, релігійними групами, представниками різних політичних і релігійних поглядів і культурних традицій, різного соціального походження, сімейного та майнового стану;

настановленням та особистим прикладом утверджувати повагу до суспільної моралі

та цінностей, зокрема правди, справедливості, патріотизму, гуманізму, толерантності, працелюбства.

VI. Відповідальність осіб, причетних до насильства та жорстокого поводження з дітьми

6.1. Особи, які вчинили насильство або жорстокість по відношенню до здобувачів освіти, притягуються до відповідальності згідно з чинним законодавством.

6.2. Неповідомлення директором закладу освіти уповноваженим підрозділам органів Національної поліції України про випадки насильства та жорстокого поводження з дітьми тягне за собою відповідальність згідно з чинним законодавством.

6.3. Особу за вчинення насильства та жорстоких дій із дітьми можуть направити для проходження відповідної програми: за рішенням суду — строком від одного до трьох місяців; за відсутності судового рішення — на добровільній основі, а дітей віком до 16 років — за згодою законних представників дитини.

6.4. Законні представники дитини, яка постраждала або стала свідком від насильства або жорстокого поводження, мають право отримувати інформацію щодо порядку та умов проходження нею відповідних програм.

VII. Взаємодія з установами, які здійснюють заходи у сфері запобігання та захисту від різних форм насильства та жорстокого поводження в закладах освіти

7.1. Налагодження співпраці зі службою у справах дітей, центром соціальних служб сім'ї, дітей та молоді, представниками правоохоронних органів, громадських інституцій.

7.2. Розроблення спільних планів роботи з проведення превентивних інформаційно-просвітницьких заходів з усіма учасниками освітнього процесу з питань запобігання та протидії насильству та жорстокому поводженню.

7.3. Участь представників інших установ у професійному інформуванні всіх учасників освітнього процесу щодо запобігання насильству та жорстокого поводження.

7.4. Залучення представників служби у справах дітей, центрів соціальних служб сім'ї, дітей та молоді, представниками правоохоронних органів, громадських інституцій до розгляду звернень, заяв щодо всіх видів насильства жорстокого поводження з дітьми.

7.5. Забезпечення взаємодії з місцевими центрами з надання безоплатної вторинної правової допомоги при проведенні спільних правопросвітницьких заходів щодо запобігання та протидії насильству та жорстокому поводженню з дітьми, а також спрямування осіб, що постраждали від насильства та жорстокого поводження, до найближчої точки доступу системи безоплатної правової допомоги з метою отримання правової інформації та консультації, а при необхідності, забезпечення представництва їх інтересів у суді.

VIII. Прикінцеві положення

8.1. Положення про запобігання і протидію насильству та жорстокому поводженню з дітьми в Первомайській гімназії №9 Первомайської міської ради Миколаївської області схвалюється педагогічною радою закладу та затверджується наказом директора закладу освіти та є обов'язковими до виконання всіма учасниками освітнього процесу.

8.2. Усі учасники освітнього процесу мають бути ознайомлені з порядком захисту від різних форм насильства та жорстокого поводження з дітьми.

8.3. Положення оприлюднюється на вебсайті Первомайської гімназії №9.

Додаток 1

до Положення про запобігання та протидію насильству та жорстокому поводженню з дітьми Первوماйської гімназії №9 Первوماйської міської ради Миколаївської області

ФОРМА
первинного повідомлення про підозру
на випадок насильства щодо дитини

(найменування закладу освіти, культури, охорони здоров'я, соціального захисту, фізичної культури і спорту, оздоровлення та відпочинку, молодіжних центрів, дитячих та молодіжних громадських об'єднань, інших громадських об'єднань, що є суб'єктами молодіжної роботи, які контактують з дітьми)

Дата події або виявлення: _____ 20____ р.

1. Інформація про дитину:

прізвище _____

ім'я _____

по батькові (за наявності): _____

вік дитини: _____

соціальний статус (за потреби):

☐ дитина з інвалідністю;

☐ дитина-сирота;

☐ дитина, позбавлена батьківського піклування;

☐ інше: _____.

2. Інформація про особу, яка повідомляє:

прізвище _____

ім'я _____

по батькові (за наявності): _____

найменування посади: _____

контактний номер телефону: _____.

Опис ситуації: _____

(зазначити максимально докладно, що сталося, коли, де, хто був присутній)

3. Інформація про ознаки насильства/поведінку дитини:

☐ тілесні ушкодження;

☐ страх, уникання контакту;

☐ розповіді про образи/тиск;

☐ інше: _____.

4. Інформація про вжиті заходи (на момент заповнення):

☐ поінформовано відповідальну особу закладу;

☐ поінформовано батьків/інших законних представників;

☐ поінформовано службу у справах дітей;

☐ поінформовано уповноважений підрозділ органів Національної поліції;

☐ інше: _____.

(підпис особи, яка заповнює
первинне повідомлення)

(дата)

Додаток 2

Журнал регистрации

Підпис відповідальної особи	Результат**	Заходи реагування	Тип ситуації***	Прізвище, ім'я дитини	Інформація про спосіб отримання повідомлення про підозру на випадок насильства щодо дитини (звернення (повідомлення): усне/письмове)	Порядковий номер
-----------------------------------	-------------	-------------------	-----------------	--------------------------	--	---------------------

*Зазначається факт про фізичне/психологічне насильство/булінг/спробу втечі/інше.

****Зазначється, чи поінформовано органи, надано допомогу, припинено контакт тощо.**

Додаток 3

до Положення про запобігання та протидію насильству та жорстокому поводженню з дітьми Первомайської гімназії №9 Первомайської міської ради Миколаївської області

АНКЕТА

анонімного опитування для дітей*

1. Чи почувався (почувалася) ти в безпеці під час перебування в закладі освіти?

☐ так, завжди;

☐ інколи;

☐ ні.

2. Як до тебе ставилися дорослі?

☐ з повагою;

☐ байдуже;

☐ іноді грубо або несправедливо.

3. Чи були випадки, коли хтось із працівників закладу освіти, інших залучених фахівців або дітей тебе лякав, ображав або погрожував?

☐ так;

☐ ні.

4. Чи знаєш ти, до кого можна звернутися за допомогою?

☐ так;

☐ ні.

5. Що б ти хотів (хотіла) покращити для того, щоб було безпечніше?

(відкрите поле для відповіді)

*Анкета заповнюється дітьми у доступному форматі.